

جرایم سایبری علیه خانواده

محمدعلی نصیری^۱

چکیده

امروزه به واسطه پیشرفت فناوری و گسترش شبکه‌های اجتماعی و ایجاد شدن فضای مجازی راه ارتباطی مابین افراد بسیار سهل و آسان شده است. بعضی از افراد از این پیشرفت حاصل شده استفاده‌های نادرست کرده و آن را به فضای مخرب که ممکن است اساس خانواده را از بین ببرد، تبدیل کرده است. در واقع فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی و ماهواره‌ها امروزه تبدیل به جولانگاه افراد سودجو و مخرب شده تا جرایمی را علیه خانواده انجام بدهند. در مقاله پیش‌رو تلاش می‌شود با ارائه نمونه‌های اتفاق افتاده به این موضوع نگرینسته شود.

واژگان کلیدی

فضای مجازی، خانواده، سایبری

۱- کارمند شورای حل اختلاف سمنان - دانشجوی کارشناسی حقوق

samannasiri.1365@gmail.com

مقدمه

امروزه به واسطه پیشرفت فناوری و گسترش شبکه‌های اجتماعی و ایجاد شدن فضای مجازی راه ارتباطی مابین افراد بسیار سهل و آسان شده است. بعضی از افراد از این پیشرفت حاصل شده استفاده‌های نادرست کرده و آن را به فضای مخرب که ممکن است اساس خانواده را از بین ببرد، تبدیل کرده‌اند. در واقع فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی و ماهواره‌ها امروزه تبدیل به جولانگاه افراد سوذجو و مخرب شده تا جرایمی را علیه خانواده انجام داده و خانواده‌های ایرانی را با یکدیگر درگیر سازند. برخی از اعمال و جرایم رایانه‌ای که علیه خانواده در فضای مجازی و ماهواره اتفاق می‌افتد، عبارت است از: انتشار و تکثیر تصاویر مبتذل که منجر به ایجاد تنش‌های روانی و حتی در بعضی از موارد منجر به ازهم‌پاشیدن خانواده می‌شود و یا انجام قوادی رایانه‌ای و تشویق مردم به ایجاد رابطه نامشروع خارج از ازدواج با یکدیگر که همه این موارد آثار روانی و اجتماعی داشته و می‌تواند خانواده‌ها را ازهم بپاشد و جامعه را به فساد و بی‌بندوباری سوق دهد. تمامی این اعمال از قبیل پخش و انتشار فیلم‌های مبتذل و پورن و یا تشویق به ایجاد رابطه‌های نامشروع تحت عنوان جرایم رایانه‌ای علیه خانواده قرار می‌گیرد. جرایم رایانه‌ای علیه خانواده، دارای ضمانت اجرا می‌باشد. یعنی اگر فردی به انتشار فیلم‌های مبتذل بپردازد یا به ترغیب مردم به ایجاد رابطه نامشروع بپردازد به مجازات مندرج در قانون محکوم خواهد شد.

۱- انواع جرایم رایانه‌ای علیه خانواده

۱-۱- منتشر کردن عکس و فیلم‌های مستهجن

امروزه نظر به پیشرفت و گسترش فضای مجازی برخی از افراد سوذجو با ایجاد شبکه‌ها و شبکه‌های مخصوص به پخش و تکثیر شکل‌ها و فیلم‌های مستهجن و برهنگی زن و مرد می‌پردازند که این عمل موجب افزایش بی‌بندوباری در جامعه و گسترش روابط نامشروع می‌شود. در واقع نوعی جرم علیه خانواده می‌باشد که می‌تواند بنیان خانواده را از هم بپاشد.

۱-۱-۱- مجازات پخش عکس‌ها و فیلم‌های مستهجن

چنانچه فردی از روش‌های مختلف در فضای مجازی اقدام به تکثیر و پخش فیلم‌ها و عکس‌های مستهجن نماید و یا از این طریق معامله تجاری انجام دهد، محکوم به حبس از ۹۱ روز تا ۲ سال و همچنین محکوم به پرداخت جزای نقدی تا ۴ میلیون تومان خواهد شد. قوادی یک نوع اقدام غیرقانونی و نامشروع می‌باشد که در آن فردی زن و یا مرد را تشویق به انجام لواط یا زنا می‌کند و آنها را برای انجام عمل لواط و یا زنا به هم می‌رساند. چنانچه این عمل وی منجر به ایجاد رابطه خارج از شرع و قانون شود، فردی که عمل قوادی را انجام داده، محکوم به ۷۵ ضربه شلاق می‌شود و چنانچه عمل فرد منجر به آشنایی و رسیدن دو طرف به هم شود، ولی به رابطه و نزدیکی بین زن و مرد منجر نشود و رابطه نامشروع انجام نشود، فرد عاملی که سبب آشنایی و رسیدن آن زن و مرد را فراهم آورده، به حبس از ۶ ماه تا ۲ سال و تحمل ۳۴ ضربه شلاق محکوم خواهد شد.

۲-۱-۱- مجازات قوادی رایانه‌ای

چنانچه فردی از طریق فضای مجازی اقدام به ایجاد آشنایی بین دو نفر اعم از زن و مرد با یکدیگر به منظور ایجاد روابط نامشروع کند، اگر این عمل وی به رابطه نامشروع منجر شود، به ۷۵ ضربه شلاق و همچنین به حبس از ۵ سال تا ۱۰ سال محکوم خواهد شد و اگر این عمل قوادی وی به رابطه نامشروع منجر نشود، بازهم وی محکوم به حبس از ۶ ماه تا ۲ سال خواهد شد.

۲-۱- انتشار عکس‌های خانوادگی در فضای مجازی

چنانچه فردی عکس‌ها و فیلم‌های خانوادگی خود و یا دیگران را بدون اخذ اجازه از آنها در فضای مجازی پخش و منتشر کند، این عمل وی جرم بوده و مجازات مختلفی برای آن در نظر گرفته شده که به هر کدام می‌پردازیم.

اگر فردی عکس‌ها و فیلم‌های خصوصی خود و دیگران را در اختیار داشته باشد و از این طریق آنها را مورد تهدید و فشار قرار دهد و از این طریق وی را وادار به ایجاد

رابطه نامشروع نماید؛ این فرد عامل، به جرم زنای به عنف و اعدام محکوم خواهد شد. چنانچه فردی از مجالس مخصوص زنان و یا محلهایی که اختصاص به بانوان دارد همانند استخر و... فیلم و عکس تهیه کند و آن را در فضای مجازی منتشر کند، به حبس تعزیری ۲ سال تا ۵ سال محکوم شده و همچنین به ۵۰ ضربه شلاق تعزیری نیز محکوم می‌شود و چنانچه صدا و یا تصاویر خانواده خود و یا دیگری را بدون رضایت و اجازه وی ضبط کند و به دست افراد دیگری برساند به حبس از ۹۱ روز تا ۲ سال محکوم خواهد شد. همچنین به پرداخت ۵۰۰ هزار تومان تا ۴ میلیون تومان محکوم خواهد شد.

۱-۳-۳- جرائم سایبری

جرائم سایبری بخشی از جرائم اینترنتی هستند و شامل جرم‌هایی می‌شوند که در محیط سایبری رخ می‌دهند. محیط سایبری محیطی مجازی‌ای است که کاربران آن می‌توانند به هرگونه خدمات و اطلاعات الکترونیکی در سراسر دنیا دستیابی پیدا کنند. افراد از طریق سامانه‌های مخابراتی و رایانه‌ای به این فضا متصل می‌شوند.

۱-۳-۱- تعریف محیط سایبر

سایبر در لغت به معنای غیرملموس و مجازی می‌باشد. محیطی است مجازی و غیرملموس موجود در فضای شبکه‌های بین‌المللی که این شبکه‌ها از طریق شاهراه‌های اطلاعاتی مانند اینترنت به هم وصل هستند. در این محیط تمامی اطلاعات و داده‌ها راجع به افراد، کشورها و ملت‌ها، فرهنگ‌ها و هر آنچه که شما فکرش را بکنید به صورت صوت، تصویر، ویدئو، نوشته و سند وجود دارد.

۱-۳-۲- جرائم در فضای سایبری

در مورد جرایمی که در حوزه فضای سایبر اتفاق می‌افتد در مواد ۷۲۹ تا ۷۴۶ قانون مجازات اسلامی جرم‌انگاری شده است:

- جرائمی که علیه محرمانگی داده اتفاق می‌افتد مانند: دسترسی غیرمجاز (هکرها، کراکرها و...)، شنود غیرمجاز، جاسوسی در فضای مجازی؛

- جرم‌هایی که علیه صحت و درستی داده‌ها می‌باشد مثل: جعل رایانه، ایجاد اخلاق در داده‌ها و اطلاعات و یا تخریب داده‌ها؛
- کلاهبرداری و یا انجام سرقت در فضای مجازی با رایانه؛
- اعمال منافعی عفت و اخلاق مثل ایجاد محتواهای مستهجن و انتشار آنها؛
- نشر اکاذیب.

۱-۳-۳- نمونه‌هایی از جرائم سایبری در متن قانون

۱-۳-۳-۱- محتوا علیه اخلاق و خانواده و عفت عمومی

- اشاعه فحشا و منکرات؛
- تسهیل، تحریک، تشویق، ترغیب، تهدید و یا تطمیع افراد به دستیابی به محتویات مستهجن و مبتذل؛
- راه‌اندازی مراکز و پایگاه‌های همسریابی بدون اخذ مجوز در فضای مجازی؛
- استفاده ابزاری از افراد (اعم از زن و مرد) در تصاویر و محتوا؛
- تحقیر و توهین به جنس زن، تبلیغ تجملات و تشریفات غیرقانونی و نامشروع.

۱-۳-۳-۲- جرائم علیه عفت و اخلاق عمومی رایانه‌ای

- الف) هرکس به وسیله سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی یا حامل‌های داده محتویات مستهجن را تولید، ارسال، منتشر، توزیع یا معامله کند یا به قصد ارسال یا انتشار یا تجارت تولید یا ذخیره یا نگهداری کند، به حبس از نودویک روز تا دو سال یا جزای نقدی از پنج تا چهل میلیون ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.
- نکته ۱: ارتکاب اعمال فوق در خصوص محتویات مبتذل موجب محکومیت به حداقل یکی از مجازات‌های فوق می‌شود. محتویات و آثار مبتذل به آثاری اطلاق می‌گردد که دارای صحنه‌ها و صور قبیحه باشد.
- نکته ۲: هرگاه محتویات مستهجن به کمتر از ده نفر ارسال شود، مرتکب به یک تا پنج میلیون ریال جزای نقدی محکوم خواهد شد.
- نکته ۳: چنانچه مرتکب اعمال فوق را حرفه خود قرار دهد یا به‌طور سازمان‌یافته مرتکب

شود چنانچه مفسد فی الارض شناخته نشود، به حداکثر هر دو مجازات مقرر در این ماده محکوم خواهد شد.

نکته ۴: محتویات مستهجن به تصویر، صوت یا متن واقعی یا غیرواقعی اطلاق می‌شود که بیانگر برهنگی کامل زن یا مرد یا اندام تناسلی یا آمیزش یا عمل جنسی انسان است. (ب) معاوت در ارتکاب جرم علیه عفت و اخلاق عمومی رایانه‌ای: هرکس از طریق سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی یا حامل‌های داده مرتکب اعمال زیر شود، به ترتیب زیر مجازات خواهد شد.

۱- چنانچه به منظور دستیابی افراد به محتویات مستهجن، آنها را تحریک یا ترغیب یا تهدید یا تطمیع کند یا فریب دهد یا شیوه دستیابی به آنها را تسهیل کند یا آموزش دهد، به حبس از نودویک روز تا یک سال یا جزای نقدی از پنج تا بیست میلیون ریال یا هر دو مجازات. ارتکاب این اعمال در خصوص محتویات مبتذل موجب جزای نقدی از دو تا پنج میلیون ریال است.

۲- چنانچه افراد را به ارتکاب جرائم منافی عفت یا استعمال مواد مخدر یا روانگردان یا خودکشی یا انحرافات جنسی یا اعمال خشونت‌آمیز تحریک یا ترغیب یا تهدید یا دعوت کند یا فریب دهد یا شیوه ارتکاب یا استعمال آنها را تسهیل کند یا آموزش دهد، به حبس از نودویک روز تا یک سال یا جزای نقدی از پنج تا بیست میلیون ریال یا هر دو مجازات. نکته: مفاد این ماده شامل آن دسته از محتویاتی نخواهد شد که برای مقاصد علمی یا هر مصلحت عقلایی دیگر تهیه یا تولید یا نگهداری یا ارائه یا توزیع یا انتشار یا معامله می‌شود.

۱-۴- هتک حیثیت و نشر اکاذیب رایانه‌ای

الف) هرکس به وسیله سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی، فیلم یا صوت یا تصویر دیگری را تغییر دهد یا تحریف کند و آن را منتشر یا با علم به تغییر یا تحریف منتشر کند، به نحوی که عرفاً موجب هتک حیثیت او شود، به حبس از نودویک روز تا دو سال یا جزای نقدی از پنج تا چهل میلیون ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد. نکته: چنانچه تغییر یا تحریف به صورت مستهجن باشد، مرتکب به حداکثر هر دو مجازات مقرر محکوم خواهد شد.

ب) هرکس به وسیله سیستم‌های رایانه‌ای یا مخابراتی صوت یا تصویر یا فیلم خصوصی یا خانوادگی یا اسرار دیگری را بدون رضایت او منتشر کند یا در دسترس دیگران قرار دهد، به نحوی که منجر به ضرر یا عرفاً موجب هتک حیثیت او شود، به حبس از نودویک روز تا دو سال یا جزای نقدی از پنج تا چهل میلیون ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.

ج) هر کس به قصد اضرار به غیر یا تشویش اذهان عمومی یا مقامات رسمی به وسیله سیستم رایانه یا مخابراتی اکاذیبی را منتشر نماید یا در دسترس دیگران قرار دهد یا با همان مقاصد اعمالی را برخلاف حقیقت، رأساً یا به‌عنوان نقل قول، به شخص حقیقی یا حقوقی یا مقام‌های رسمی به‌طور صریح یا تلویحی نسبت دهد، اعم از اینکه از طریق یاد شده به‌نحوی از انحاء ضرر مادی یا معنوی به دیگری وارد شود یا نشود، افزون بر اعاده حیثیت به حبس از نودویک روز تا دو سال یا جزای نقدی از پنج تا چهل میلیون ریال یا هر دو مجازات محکوم خواهد شد.

۲- یافته‌های پژوهش

متن شکواییه:

شاکلی: خانم ز. ه. ج. فرزند ت به نشانی استان تهران - خیابان امیریه .
مشتکی عنه: آقای الف. ع. ب. فرزند غلام حسین به نشانی تهران. ستارخان .
موضوع جرم: کلاهبرداری رایانه‌ای و پخش عکس‌های خصوصی افراد در فضای مجازی.

تاریخ وقوع جرم: ۹۹/۰۶/۱۲

محل وقوع جرم: تهران

دلایل و منضمات: ۱. گزارش نیروی انتظامی. ۲. استعلام از اداره مخابرات. ۳. رونوشت پیام‌ها.

با سلام

احتراماً به استحضار عالی می‌رساند:

مشتکی عنه آقا/خانم الف.ع.ب در تاریخ ۹۹/۰۶/۱۰ با در حک کردن تلفن همراه اینجانب اقدام به انتقال تصاویر خصوصی بنده به تلفن همراه خویش نموده و منتج از این عمل، با تهدید بنده به پرداخت مبلغ ۱,۵۰۰,۰۰۰ ریال اعلام کرد در صورت عدم پرداخت، تصاویر من را در فضای مجازی منتشر می‌کند، اما بنده هیچ‌گونه توجهی به تهدیدات مشتکی عنه ننموده و متعاقباً مشارالیه در تاریخ ۹۹/۰۶/۱۲ از طریق اینستاگرام اقدام به انتشار تصاویر خصوصی بنده کرد. لذا بنابر وجود پیام‌های تهدیدآمیز و نیز به استناد مواد ۱۶ و ۱۷ قانون جرایم رایانه و نیز ماده ۶۶۹ قانون مجازات اسلامی، تقاضای رسیدگی قضایی و تعقیب و مجازات مشتکی عنه را از آن مقام عالی را دارم.

قرار نهایی دادسرا:

در خصوص اتهام متهم آقای الف.ع.ب دائر بر انتشار مطالبی مشتمل بر تهدید به هتک شرف یا حیثیت و یا افشای اسرار شخصی و نشر اکاذیب و تهدید به اشخاص عادی، موضوع شکایت کلاهبرداری رایانه‌ای و پخش عکس‌های خصوصی، بدین توضیح که شاکی پرونده بیان می‌دارد که «مشتکی عنه جهت تخریب و ترور شخصیت وی، اقدام به نشر اکاذیب و از جمله پخش تصاویر خصوصی خانوادگی وی در شبکه‌های اجتماعی از جمله واتساپ و اینستاگرام و سایر شبکه‌های ارتباطاتی عمومی نموده است». حال این دادیاری با توجه به تحقیقات صورت گرفته در موضوع ما نحن فیه، اعلام می‌دارد:

نظر به اینکه طرفین دعوا از اقارب بوده و بنابر تحقیقات صورت گرفته از شهود پرونده نزد مرجع قضایی و مشتکی عنه از درون گوش تلفن همراه شخصی اقدام به پخش تصاویر خصوصی شاکی نموده است و تصاویر را به صورت اسکرین گرفتن از طریق ارسال در فضای مجازی در اختیار دیگران قرار داده است. لذا اگرچه شاکی بیان داشته تصاویر مربوط به حریم خصوصی و خانوادگی وی بوده است لکن با توجه به اینکه رفتارهای مشتکی عنه از طریق سامانه‌های رایانه‌ای و مخابراتی صورت گرفته، لذا از نظر این شعبه شامل ماده ۱۷ و ۱۸ قانون جرایم رایانه‌ای و ماده ۶۹۸ کتاب تعزیرات قانون مجازات اسلامی است، لکن با توجه به مفاد مواد ۱۲ و ۱۳ اعلامیه جهانی حقوق بشر مصوب ۱۹۴۸ و ماده ۱۲ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی مصوب ۱۹۶۶ و

بند ج ماده ۱۸ اعلامیه اسلامی حقوق بشر در بیانیه قاهره مصوب ۱۹۹۰، هیچ انسانی در زندگی خصوصی و امور خانوادگی نبایستی مورد مداخله‌های خودسرانه دیگران واقع شود و شرافت و حیثیت هیچ انسانی نباید مورد حمله قرار گیرد و دولت‌ها نیز موظفاند شهروندان خود را در مقابل این‌گونه مداخلات و حملات مورد حمایت قرار دهند. چرا که هرکس حق زندگی خصوصی، آزادی و امنیت شخصی دارد و این حقوق بنیادین جز در مواردی که قانون تجویز می‌کند، خدشه‌ناپذیراند لذا از نظر این شعبه رفتار مشتکی عنه مصداق بارز نقض حق مصونیت حریم خصوصی (حق حفاظت از تصویر افراد) است چرا که تصویر فرد به منزله یکی از ویژگی اساسی و اصلی شخصیت آن فرد است و ویژگی‌های منحصر به فرد آن شخص است که او را از دیگر افراد و هم‌نوعان خود متمایز می‌کند و در نتیجه یکی از ضرورت‌های اجرای توسعه حریم خصوصی، حق حمایت از تصویر شخصی، فردی یا خصوصی است. لذا اقدام مشتکی عنه در نشان دادن تصاویر خصوصی شاکی به افراد با توجه به اظهارات شهود پرونده و تحقیقات به عمل آمده رفتاری تحقیرکننده و توهین آمیز بوده است که با توجه به ملاحظات فرهنگی و عرفی صرف نظر از مجازات کیفری مختص به آن، به لحاظ ضرر و زیان مادی و معنوی ناشی از جرم نیز قابلیت پیگیری قضایی دارد.

حال به نظر می‌رسد با توجه به ضعف و خلأ قانونی موجود در نظام حقوقی کشور در حمایت از حریم خصوصی افراد و بلا تکلیفی چندین ساله تصویب لایحه حریم خصوصی مجلس شورای اسلامی، با عنایت به بند ۵ ماده ۱۳۰ برنامه چهارم توسعه که قوه قضاییه را در راستای اصل ۲۰ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران موظف به ارتقای حقوق شهروندی و حمایت از حریم خصوصی افراد نموده است، بتوان با شمول رفتار مشتکی عنه بر ماده ۶۰۸ کتاب تعزیرات قانون مجازات اسلامی، گامی در راستای حمایت از حریم خصوصی شهروندان برداشت.

خصوصاً آنکه این متدلوژی حقوقی نه تنها در عرف مسلم حقوقی تمام محاکم دادگستری دنیا رایج بوده و در پرونده‌های مختلف بین‌المللی (از جمله پرونده فون هانوفر بر علیه آلمان ۲۰۱۲ و پرونده چاسل بر علیه اتریش ۲۰۰۲) مورد تأیید

حقوق دانان قرار گرفته است و به لحاظ عرفی حقوقی و بین‌المللی موجه است، بلکه در موازین اسلامی نیز از جمله در آیات ۱۲۷ و ۲۲۸ سوره نور و آیه ۳۱۱ سوره حجرات و آیه ۴۵۸ سوره احزاب خدشه‌ناپذیری حریم خصوصی افراد به رسمیت شناخته شده و در آیه ۱۲ سوره حجرات نیز با بیان این مطلب که: «ای کسانی که ایمان آورده‌اید از بسیاری از ظنون بپرهیزید، همانا برخی از ظنون گناه است و تجسس نکنید» (یا آیها الذین آمنوا اجتنبوا كثيراً من الظن ان بعض الظن اثم و لا تجسسوا)، صراحتاً مورد حمایت قرار گرفته است و لذا مقام قضایی نیز قانوناً، اخلاقاً و وجداناً مکلف است پاسدار عدالت، قانون و برابری افراد باشد و با دوری دسته‌بندی‌های جناحی مرسوم و تفاسیر حقوقی سیاست‌زده، اجازه ندهد تا حریم خصوصی شهروندان دستمایه رقابت‌های سیاسی دیگران گردد.

التهایه با توجه به مطالب مطروحه این شعبه در خصوص اتهام نشر اکاذیب و هتک حیثیت یا اضرار به دیگری از طریق انتشار صوت یا تصویر یا فیلم خصوصی یا خانوادگی یا اسرار وی بدون رضایت از طریق سیستم رایانه‌ای، نظر به ادله کافی جهت اثبات و انتساب جرم با عنایت به بند ۲ ماده ۱۴ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی و ماده ۱۱ اعلامیه جهانی حقوق بشر و بند هـ ماده ۱۹ اعلامیه حقوق بشر اسلامی و اصل ۳۷ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و نیز حاکمیت اصل فقهی برائت و به لحاظ رعایت فرض بی‌گناهی متهم (Presumption of innocence)، مستنداً به ماده ۲۶۵ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ و اصلاحات بعدی قرار منع تعقیب صادر و اعلام می‌نماید و در خصوص اتهام دیگر وی دایر بر توهین و هتک حیثیت به اشخاص عادی از طریق اقدام به انجام رفتارهای وهن‌آور و تحقیرآمیز با انتشار تصاویر خصوصی شاکی به دیگری با عنایت به توضیحات فوق، شکایت شاکی، استعلامات واصله از و شهادت شهود، بزه انتسابی را محرز و مسلم دانسته و باتوجه به انطباق موضوع مانحن‌فیه با ماده ۶۰۸ کتاب تعزیرات قانون مجازات اسلامی و همچنین مستنداً به ماده ۲۶۵ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات بعدی قرار جلب به دادرسی متهم را صادر و اعلام می‌نماید.

قرار منع تعقیب صادره به موجب بند الف ماده ۲۷۰ و ۲۷۱ قانون مارالذکر ظرف مهلت ده روز از تاریخ ابلاغ به تقاضای شاکی قابل اعتراض در دادگاه کیفری دو است. دفتر، مقرر است خصوص قرار جلب دادرسی صادره پرونده برگ‌شماری، در اجرای ماده ۹۲ قانون اخیرالذکر امروز به‌نظر دادستان محترم برسد، در صورت موافقت و پس از تنظیم کیفرخواست به مرجع صالح ارسال گردد. درخصوص قرار منع تعقیب صادره نیز پرونده برگ‌شماری، در اجرای ماده ۹۲، ۲۶۷ قانون اخیرالذکر امروز به‌نظر دادستان محترم برسد؛ در صورت موافقت دادستان محترم به طرفین ابلاغ، پس از مضمی مدت قانونی و قطعیت قرار از آمار کسر و بایگانی شود؛ در صورت اعتراض به قرار از سوی شاکی جهت رسیدگی با حفظ بدل به مرجع صالح ارسال گردد.

شعبه ۴ دایاری دادرسی عمومی و انقلاب تهران

نمونه لایحه اعتراض به منع تعقیب

ریاست محترم دادگاه عمومی و انقلاب تهران
 با سلام. احتراماً در خصوص قرار منع تعقیب پرونده کلاسه ۰۹۹۹۳ مطروحه در شعبه ۴ دایاری دادرسی تهران با عنوان کلاهبرداری رایانه‌ای و انتشار عکس‌های خصوصی، نکاتی را که در مرحله تحقیق اولیه به آن بی‌توجهی شده را به استحضار عالی می‌رسانم: روابط متهم بنابر اظهارات و اقرار آقای الف.ع.ب در حد فراتر از کلاهبرداری و شهادت بر این اقرار نیز توسط مقام تحقیق استماع‌شده و فایل صوتی اقرار نیز ارائه گردید، ولی دادیار محترم بدون توجه به ادله ابرازی، به‌راحتی از کنار آنها گذشتند. موکل اینجانب، کارمند یک اداره دولتی است و با تعرض یک مرد غریبه در حریم زندگی خصوصی‌اش و انتشار عکس‌های آن در فضای مجازی دچار مشکلات حیثیتی در بین اطرافیان خود گردیده و برای اعاده حیثیت خود به‌عنوان آخرین راه‌حل مجبور به طرح دعوای کیفری علیه متهم شد. با این ادله روشن و اعترافات و شهود قضیه با صدور قرار منع تعقیب دچار سرخوردگی و تنزیل جایگاه اجتماعی بین اطرافیان خود شده است. آمار جنایت‌های بیشماری که در مسائل ناموسی اتفاق می‌افتد نشان از عقلایی بودن عمل موکل محترم در طرح شکایت کیفری علیه متهم دارد، چراکه دستگاه قضایی را به‌عنوان

نماینده جامعه در مجازات افرادی که به حریم مقدس خانواده تعرض می‌کنند، صالح دانسته و انتظاری جز برخورد جدی با مرتکبین اعمال منافی عفت و اخلاق اسلامی را ندارد. صدور قرار منع تعقیب موجب تجری مرتکب و دیگران در ارتکاب اعمال این چنینی شده و متهم را در کارشان مصمم‌تر می‌نماید و همگی این مسائل نتیجتاً از اقتدار دستگاه قضایی در جامعه می‌کاهد. در پایان از حضرتعالی تقاضای بررسی و صدور دستور شایسته جهت اجرای عدالت و مجازات متهمین را خواستارم.

رأی دادگاه:

در خصوص اتهام آقای الف.ع.ب. دایر بر کلاهبرداری رایانه‌ای به مبلغ یک میلیون و پانصد ریال و انتشار تصاویر مبتذل در فضای مجازی و ترغیب افراد به دستیابی به این محتویات موضوع گزارش پلیس امنیت اخلاقی ناجا، دادگاه با توجه به اوراق و محتویات پرونده و اقرار صریح متهم و گزارش پلیس امنیت اخلاقی ناجا و با عنایت به اینکه متهم در جهت اخذ مبالغ از مالباختگان اقدام به تهیه تصاویر مستهجن واهی از فضای مجازی نموده و عکس‌های تهیه‌شده را در پروفایل و پست‌های متعلق به خود قرار داده و با معرفی نمودن خود به‌عنوان فرد دو جنسه و تحریک اشخاص جهت استمتاع از خود اقدام به اخذ وجوه می‌نموده که با عنایت به موارد فوق دادگاه عمل وی را جرم کلاهبرداری رایانه‌ای تشخیص داده و با توجه به تعدد جرایم که دو فقره کلاهبرداری از نوع فوق بوده و با عنایت به جوان بودن و فقدان سابقه و عدم وجود شاکی خصوصی، با رعایت ماده ۳۷ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ و به استناد ماده یک قانون تشدید مجازات مرتکبین ارتشاء، اختلاس و کلاهبرداری، نامبرده را بابت هریک از فقرات کلاهبرداری به تحمل چهار سال حبس تعزیری و وی را جمعاً به پرداخت یک میلیون ریال جزای نقدی به‌لحاظ اقرار متهم به دریافت جمعاً مبلغ یک میلیون ریال در حق دولت محکوم می‌نماید. النهایه با توجه به جهات تخفیف فوق‌الذکر و آثار سوء تحمل حبس برای متهم و ابراز ندامت و پشیمانی از سوی وی، دادگاه به استناد ماده ۴۹ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ نودویک روز حبس از مجازات اشد را حفظ و کل مابقی محکومیت حبس‌ها را به مدت دو سال معلق می‌نماید و چنانچه در طول مدت تعلیق مرتکب جرایم موضوع ماده ۵۲ قانون مجازات اسلامی نگردد

از سوابق کیفری وی حذف می‌گردد. و در خصوص جرم انتشار تصاویر مستهجن نظر به اینکه عمل مذکور از ارکان مادی جرم کلاهبرداری می‌باشد و جرم مستقلی نمی‌باشد و از طرفی عمل متهم موضوعاً از موارد ماده ۱۴ قانون جرایم رایانه‌ای خارج می‌باشد، لذا دادگاه در این خصوص به استناد مواد ۴ از قانون آیین دادرسی کیفری و مفهوم ماده ۱۴ از قانون فوق‌الذکر و اصل ۳۷ از قانون اساسی رأی بر برائت متهم را صادر و اعلام می‌نماید. رأی صادره حضوری و ظرف بیست روز از تاریخ ابلاغ قابل تجدیدنظرخواهی در محاکم تجدیدنظر استان تهران می‌باشد.

رأی تجدیدنظر:

تجدیدنظرخواهی آقای الف.ع.ب. نسبت به دادنامه ۶۳۳ مورخ ۹۴/۷/۵ صادره از شعبه ۱۰۵۰ دادگاه کیفری دو تهران که متضمن محکومیت وی از جهت بزه کلاهبرداری رایانه‌ای و انتشار تصاویر مبتذل در فضای مجازی به تحمل دو فقره چهار سال حبس به لحاظ دو بار کلاهبرداری می‌باشد که دادگاه بدوی ۹۱ روز از مجازات اشد را حفظ و کل مابقی محکومیت حبس‌ها را به مدت دو سال تعلیق نموده وارد است، کما اینکه در مراحل تحقیق و تعقیب تجدیدنظرخواه هدف خود را از بارگذاری تصاویر مبتذل در پروفایل خود در شبکه فیسبوک را پول ذکر کرده و برخی افراد نیز به حساب اعلامی وی مبالغی واریز نموده‌اند صرف‌نظر از نحوه ارتباطگیری و مذاکرات صورت گرفته تجدیدنظرخواه با افرادی که با حساب کاربری وی داشته‌اند و فقدان شاکی خصوصی رفتارهای وی را در حد بزه کلاهبرداری ندانسته و دادگاه اقدامات تجدیدنظرخواه را از مصادیق ذخیره و نگهداری محتویات مبتذل به‌وسیله سامانه‌های رایانه‌ای به قصد معامله می‌داند و با اصلاح عنوان مجرمانه و مجازات مندرج در دادنامه تجدیدنظر خواسته به شرح مذکور مستنداً به بند الف از ماده ۴۵۵ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ و ماده ۷۴۲ از قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ و رعایت تبصره ۱ ذیل آن میزان مجازات وی را نودویک روز حبس تعزیری تعیین می‌نماید و با رعایت بند ب و ت از ماده ۴۰ و ماده ۴۶ و ۴۷ و ۵۲ از همان قانون قرار تعلیق تمامی مجازات حبس وی را به مدت یکسال صادر و اعلام می‌نماید. چنانچه تا پایان مدت تعلیق مرتکب جرم عمومی موجب حد، قصاص، دیه یا تعزیر تا درجه

هفت نشود محکومیت تعلیقی بی‌اثر می‌گردد. این رأی به موجب ماده ۴۴۳ از قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ قطعی است.

۳- بحث و نتایج

ارتباط از طریق فضای مجازی در سال‌های اخیر جایگاه قابل‌توجهی در بین نسل جوان جامعه ما پیدا کرده است. شبکه‌های اجتماعی در ابعاد مختلف زندگی افراد (فردی و اجتماعی) تأثیرگذارند. در شکل‌دهی به هویت نقش دارند و حتی روی ابعاد اقتصادی و اجتماعی و سیاسی جوامع هم تأثیرگذارند. امروزه با توجه به نقشی که تاکنون در ابعاد مختلف زندگی داشته‌اند، نمی‌توان آن‌ها را نادیده گرفت. در حال حاضر اینترنت ابزاری مناسب برای توسعه افکار و اندیشه‌های بشری محسوب می‌شود به شرط آنکه در راه صحیح استفاده شود. افراد باید برای ورود به دنیای مجازی اطلاعات کافی در اختیار داشته باشند تا دچار مشکلات مالی و اجتماعی نشوند. ارتباطات سالم در فضای مجازی و لزوم هوشیاری جوانان و خانواده‌ها نسبت به تهدیدهای فضای سایبری در درجه نخست اولویت قرار دارد. پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی و توجه والدین به رفتار فرزندان بسیار مهم می‌باشد و برای جلوگیری از هم‌پاشیدگی خانواده‌ها، والدین باید تا حدودی به فناوری‌های روز دنیا مسلط و آگاه باشند که تغییر در رفتار فرزندان به معنای ایجاد تغییر در طرز فکر آنهاست و هنگامی که بنیان فکری و شخصیت آنها به صورت ناصحیح شکل گیرد، راه نفوذ شیادان به حریم خصوصی افراد و محیط امن خانواده بازمی‌شود. لذا، چنانچه خانواده‌ها نسبت به شیوه‌های جدید ارتباط فرزندان خود آگاهی و شناخت کافی و لازم را داشته باشند، از انجام بسیاری از جرایم و ارتباطات پنهانی آنان جلوگیری به عمل می‌آید. به‌منظور پیشگیری و کاهش آسیب‌های اجتماعی در فضای مجازی راهکارهایی مطرح شده‌اند که در صورت اجرای به موقع و مناسب می‌توانند ثمربخش واقع شوند:

- با توجه به اینکه بیشتر استفاده‌کنندگان از فضای مجازی نوجوانان و جوانان هستند، فرهنگ‌سازی برای کاهش پیامدهای آن ضروری است. لذا اطلاع‌رسانی، آموزش نحوه

- استفاده صحیح از این فناوری می‌تواند مؤثر واقع گردد.
- استفاده از ظرفیت‌هایی همچون رسانه‌های دیداری و شنیداری، روزنامه‌ها، مجله‌ها، نشریات برای نهادینه‌شدن فرهنگ سایبری.
- برگزاری جلسه‌های آموزشی از سوی مصادر امور فرهنگی در شهرستان‌ها به‌منظور آشنا نمودن و اطلاع‌رسانی به والدین در مورد فناوری‌های جدید به‌ویژه اینترنت و شبکه‌های اجتماعی مجازی.
- برگزاری کلاس‌های آموزشی در مدارس جهت آگاهی دادن به نوجوانان و جوانان در مورد مزایا و معایب فناوری‌های جدید و نحوه‌ی استفاده‌ی صحیح از آنها.
- تشویق به شرکت در فعالیت‌های اجتماعی و تقویت این‌گونه رفتارها توسط والدین.
- وضع قوانین سختگیرانه‌تر جهت برخورد با مجرمان جرائم اینترنتی و اجرایی نمودن این قوانین.
- آگاهی و هوشیاری بیشتر پلیس سایبری در مورد انواع جدید جرائم رایانه‌ای و اقدام در جهت ناکارآمد کردن دسیسه‌های دشمنان در این زمینه.
- پخش آگهی‌های آموزنده از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در رادیو و تلویزیون در جهت افزایش آگاهی خانواده‌ها در خصوص خطرات ناشی از اینترنت.
- گذراندن اوقات بیشتری با فرزندان در فضای بیرون از خانه به‌طوری‌که فرزندان از نظر عاطفی، احساس خلاء نکنند و جهت جبران این کمبود به فضای مجازی پناه نبرند.
- پخش برنامه‌های کوتاه آموزشی درباره مزایا و معایب اینترنت از زبان ورزشکاران و هنرمندان محبوبی که عموماً جوانان آنها را الگوی خود قرار می‌دهند.
- طراحی بازی‌های رایانه‌ای به‌گونه‌ای که در آنها انواع خطرات موجود در فضای مجازی و راهکارهایی جهت آشنایی و مقابله با آنها تعبیه شده است.
- طراحی و تدوین بخشی در کتاب‌های درسی در ارتباط با آشنایی دانش‌آموزان با فناوری‌های جدید، اینترنت و خطرات بالقوه آنها.
- ساخت و پخش فیلم‌ها و مجموعه‌های تلویزیونی با موضوع اینترنت و مزایا و معایب آن.
- استفاده از آموزه‌های دینی از جمله امر به معروف و نهی از منکر به‌عنوان نوعی کنترل

اجتماعی توسط هر شخص.

- هنجارسازی‌های مثبت و ترویج فرهنگ استفاده از اینترنت و فضای مجازی. بدون تردید در وضعیتی به تعاملات گوناگون روزمره می‌پردازیم که در معرض خطرهای گوناگون قرار داریم و این امر با گسترش فناوری‌های ارتباطی، شدت، سرعت و پیچیدگی بیشتری پیدا کرده است.

سوی اقدام‌های عملی برای مقابله با این هجوم، باید تمام طرف‌ها و حیل‌های مهاجمان به‌وسیله تمهیدهای قانونی و جرم‌انگاری شناخته شوند و ابزار کافی برای مقابله با آن‌ها فراهم شود، اما از آن‌جا که در این نوع تهاجم حضور قانون همواره بعد از وقوع جرم به کمک زیان‌دیده می‌آید، و از طرف دیگر در این فضای بدون مرز شناخت مجرم از پیچیدگی خاصی برخوردار است، بعلاوه در خصوص تارنماهای حراجی برخط بررسی شود که روش بازپرداخت یا بازپس‌گیری داشته باشد و اساساً دارای پیشنهاد‌های منصفانه باشد.

بهترین تارنماهای حراجی یا خرید برخط، فرایندهای حل اختلاف و رسیدگی به شکای‌های دقیقی در زمان وقوع مشکل دارند، همچنین هنگامی که پرداخت برخط انجام می‌شود تنها برای اقلامی پرداخت شود که از خدمات پرداخت امن استفاده می‌کنند. در پایان تأکید می‌شود از هرگونه توافق با افراد غریبه‌ای که درخواست پیش‌پرداخت از طریق حواله بانکی، انتقال الکترونیکی، انتقال ارز بین‌المللی، کارت‌های پولی و یا ارز الکترونیکی می‌نمایند به‌شدت خودداری شود.

فهرست منابع

قرآن کریم

اکبری، ابوالقاسم و اکبری، مینا (۱۳۹۰)، *آسیب‌شناسی اجتماعی*: تهران: رشد توسعه. صادقی، امیر (۱۳۹۳)، *آینده‌پژوهی فضای سایبر*. تهران: مؤسسه انتشارات آینده‌پژوهی راهبردی.

اعلامیه حقوق بشر اسلامی ۱۹۹۰

اعلامیه جهانی حقوق بشر ۱۹۴۸

قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲

قانون جرایم رایانه‌ای ۱۳۸۴

قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲

میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی ۱۹۹۶